

Żołnierze w służbie historii

https://zolnierzewhistorii.ipn.gov.pl/zwh/form/r78552877833,Prywatne-Liceum-Ogolnoksztalcinge-dla-Mlodziezy-w-Nowym-Targu.html
09.05.2024, 10:58

Krzysztof Tekiel

[Powrót](#)

Pełna
nazwa
szkoły

Prywatne Liceum
Ogólnokształcące dla
Młodzieży w Nowym
Targu
34-400
Nowy Targ
małopolskie

Dane zespołu

Nauczyciel -
Opiekun -
imię i
nazwisko

Krzysztof Tekiel

Pierwszy uczeń

Uczeń 1 -
imię i
nazwisko

Zuzanna Kudas

Drugi uczeń

Uczeń 2 -
imię i
nazwisko

Emilia Pitoniak

Trzeci uczeń

Uczeń 3 -
imię i
nazwisko

Aleksander Lesisz

Sylwetka żołnierza

Imię i
nazwisko
żołnierza

Andrzej Treboń

Lata
życia

1894-1968

Opis
postaci

Treboń Andrzej
(1894-1968)

Urodził się 10 sierpnia 1894 w miejscowości Hradzisko pow. Prešov na Słowacji (dawniej Królestwo Węgierskie). Był synem Jana i Marii z domu Baran.

Mieszkał w Zakopanem.

Po wybuchu wojny światowej, w sierpniu 1914 zgłosił się w Zakopanem do Oddziału Strzeleckiego pod komendą Henryka Minkiewicza. Po kilku tygodniach szkolenia 17 września wyruszył wraz z oddziałem do Mszany Dolnej, gdzie wstąpił do Legionów Polskich. Po złożeniu przysięgi wojskowej przydzielony został do 1 kompanii 3 pułku piechoty. 30 września wraz z pułkiem wyruszył na Węgry, na front rosyjski. Brał udział w walkach i potyczkach pułku w Karpatach Wschodnich. Ranny 12 października 1914 roku podczas walk o Rafajłową, leczył się w szpitalu wojskowym w Budapeszcie. Po wyleczeniu powrócił do pułku, wyróżnił się 24 stycznia 1915 podczas nocnego ataku Rosjan na Rafajłową. 20 maja 1915 roku został przydzielony do trenu prowiantowego 4 pułku piechoty LP, a następnie do Taboru Sztabowego Komendy LP.

24 listopada 1916 awansował do stopnia starszego żołnierza.

W niepodległej Polsce mieszkał we własnym domu w Zakopanem os. Zwijacze 2. Pracował na stacji kolejowej w Zakopanem.

Był członkiem Związku Legionistów Polskich oddział w Zakopanem.

Zmarł 21 sierpnia 1968 w Zakopanem, pochowany został na Nowym

Cmentarzu (kw. 38).

Odznaczony Krzyżem Niepodległości (5 VIII 1937), a także austriackim Brązowym Krzyżem Waleczności (niem. Bronzene Tapfer Kreuz medaille - za waleczność i znakomite pełnienie służby wobec nieprzyjaciela, czerwiec 1915) i Krzyżem Wojskowym Karola (niem. Karl-Truppenkreuz - 1917).

Ożenił się 10 stycznia 1922 z Marią z d. Zwijacz (1898-1970), miał troje dzieci: Marię (zameżna Gut), Annę (zameżna Kotelnicka) i Józefa (1923-1970).

... tak w książce której autorami są Henryk Lewartowski, Bolesław Pochnarski i J. A. Teslar, "Szlakiem bojowym legionów. Krótki zarys organizacyi i dziejów 2. Brygady Legionów Polskich w Karpatach, Galicyi i na Bukowinie" (Lwów 1915), opisują postać Andrzeja Trybonia...

Nocny atak na bagnety w Rafajłowej 24 stycznia 1915 r. (...) Legioniści w ową noc pamiętną na najniebezpieczniejsze patrole szli stale na ochotnika, a podczas samego ataku walczyli z nieporównywanem męstwem. (...)

Walka toczyła się na znacznej przestrzeni, walczono w ulicach, na drodze i w podwórzu Zarządu Leśnego, gdzie 3 kozacy napadli na plut. Bytomskiego i zawzięcie jęli się znęcać na legionistą. Napadniętemu koledze pośpieszył z pomocą góral Treboń, a nie mogąc sprostać Moskałom w walce na bagnety, ujął karabin za lufę i ze słowy "kiej befehl - to prać psia wiarę" zaczął grzmocić kozaków po głowach, które oczywista nie mogły się ostać razem rozjuszonego Trebonia i niebawem gruntownie oprządzone zwisły bezwładnie na ramionach śmiertelnie utrudzonych nieprzyjaciół. Uratowawszy Bytomskiego z wraźych rąk, Treboń odniósł sanitariusza na kurację, a sam wrócił na pobojewisko, by dalej prać "psia wiarę". Już sam widok jednak Trebonia z karabinem maczugą w ręce odebrał kozakom ochotę do walki i resztki zagalopowanych Moskali w panice przesadzały parkan, rezygnując ze spotkania z rozjuszonym góralem.

Film o postaci

<https://www.youtube.com/watch?v=pcQZq5elk-E>

Wykorzystane źródła

Źródła: CAW: kartoteka; CAW sygn. I.120.1.412 k. 230, Komenda Komenda LP; CAW sygn. I.120.1.101 k. 15, Krzyż cesarza Karola; AAN,

sygn. 2/339 t. 255, ZLP;
H. Lewartowski, B.
Pochmarski, J. A. Teslar,
Szlakiem bojowym
legionów, Lwów 1915, s.
51, 240, 266; Lista
chorych, rannych,
zabitych i zaginionych
legionistów do kwietnia
1915 roku [Piotrków
1915], s. 62; "Wiadomości
Polskie" nr 3, 16 XII 1914,
Lista strat Legionów nr 3.
Straty pułku trzeciego;
"Goniec Polowy
Legionów" nr 6, 25 VI
1915, s. 2, Odznaczenia w
legionach; "Monitor
Polski" nr 178, 6 VIII
1937, s. 2;

Henryk Lewartowski,
Bolesław Pochmarski i J. A.
Teslar, Szlakiem bojowym
legionów. Krótki zarys
organizacji i dziejów 2.
Brygady Legionów
Polskich w Karpatach,
Galicyi i na Bukowinie,
Lwów 1915, s. 51

Informacje i dokumenty
prawnika Wiesława
Lesisza.

Miejsce pamięci

Nazwa
miejsca

grób Andrzeja Trebonia

Lokalizacja

Zdjęcia

Nazwa
miejsca

Cmentarz wojenny nr 378
w Zakopanem

Lokalizacja

Zdjęcia

Nazwa
miejsca
Cmentarz w Zakopanem

Lokalizacja

Zdjęcia

Dokładny
opis
miejsc
Miejsce pamięci nr 1

Na cmentarzu komunalnym w Zakopanem jest grób jakich wiele. Jednakże ten jest szczególny. Spoczywa w nim Andrzej Treboń, legionista, żandarm i policjant okresu II Rzeczypospolitej. O tym wszystkim dowiedzieliśmy się podczas rozmowy z jego pra pra wnukiem Panem Dariuszem Lesisz. Grób ten jest pokryty marmurem ze stosowną tablicą nagrobną.

Miejsce pamięci nr 2

Cmentarz wojenny nr 378 w Zakopanem jest zabytkowym cmentarzem z I wojny światowej, znajdujący się na nowym cmentarzu parafialnym przy ulicy Nowotarskiej i mieści dwie kwatery. Przy głównej alei już na samym końcu usytuowana jest mogiła żołnierzy z I wojny a niedaleko poległych w II wojnie. Cmentarz zaprojektowany został przez nieznanego architekta i utworzony w 1914 roku jako kwatera wojskowa na cmentarzu parafialnym. Jego plan oraz pełny wykaz pochowanych nie zachowały się. Według opracowanego przez Jerzego Drogomira wykazu poległych w Zakopanem pochowano 36 żołnierzy, w tym 16 legionistów z pułków piechoty: 13. z Krakowa, 56. z Wadowic, 20. z Nowego Sącza. - 22 znanych jest z nazwiska, stopnia, przynależności do jednostki wojskowej i daty śmierci. Znaczna ich

część w Zakopanem
leczyła swoje rany, i wielu
zostało już tu na zawsze.
Z pewnością można też
przypuszczać, że
spoczywają tu też ofiary
wypadków podczas
szkolenia, jako że w tym
mieście istniał ośrodek
szkoleniowy formacji
górnictwa
armii. Głównym
elementem kwatery jest
pomnik z kamiennych
bloków z wyłobionym w
górną część kamiennym
krzyżem. Na pomniku
umieszczona jest
współczesna tablica
inskrypcyjna z krzyżem
maltańskim i
napisem: „NA TYM
MIEJSCU/ SPOCZYWAJĄ/
ŻOŁNIERZE POLEGLI/ W
PIERWSZEJ WOJNIE/
ŚWIATOWEJ/ 1914 - 1918/
ŚWIATŁOŚĆ WIEKUISTA/
NIECHAJ IM ŚWIECI/
POMNIK ODNOWIONO W
59 - LECIE I WOJNY/ I 25
LECIE II WOJNY/ 6 VIII - 1
IX 1964/ PARAFIA
ZAKOPANE/” Przed
pomnikiem znajduje się
mogiła ziemna z
betonowym
obramowaniem,
obsadzona ozdobnymi
krzewami. Przy niej
umieszczone są 3 tablice:
dwie z nich są
nagrobkami tablicami
dwóch oficerów
(Stanisław Szykarczuk i
Antoni Chandler), trzecia
zawiera napis, często
spotykany na
zachodniogalicyskich
cmentarzach
wojennych: "AUF DEN
WESTGALIZISCHEN
SCHLACHTFELDERN SIND
IN DEN JAHREN DES
WELTKRIEGES 1916-1917
VOM K.u.K
MILITÄRKOMMANDO
KRAKAU UNTER LEITUNG
DES FML. BRANDNER

EDL. WOLFSZAHN 378
KRIEGERFRIEDHOFE -
DAVON IM BEREICHE DER
K K
BEZIRKSHAUPTMANNSCH
AFT NEUMARKT 2
FRIEDHOFE - ERBAUT
WORDEN" W przekładzie
na polski oznacza to: "Na
zachodniogalicyskich
polach bitew w latach
Wojny Światowej
1916-1917 c. i k.
Komenda Wojskowa
Kraków pod dowództwem
gen.
(Feldmarschalleutnant)
Brandnera edlera von
Wolfszahn zbudowała 378
cmentarzy wojennych, z
czego 2 w Okręgu
(Bezirkshauptmannschaft
) Nowy Targ".

Miejsce pamięci nr 3

Druga kwatera - zbiorowa
mogiła żołnierzy
Legionów Polskich
znajduje się nieopodal
cmentarza wojennego nr
378. W 1927 roku na
kwaterze legionowej
cmentarza, z inicjatywy
Związku Legionistów w
Zakopanem i jego
prezesa Leopolda
Winnickiego (w latach
1929-1935 burmistrza
Zakopanego) wzniesiony
został pomnik w formie
tatrzańskiej skały z
wmurowanym na froncie
krzyżem i rzeźbą na
szczytce, przedstawiającą
siedzącego orła. W dolnej
części pomnika widnieje
napis POLEGŁYM
LEGJONISTOM CZEŚĆ
1914-1918. Po obu
stronach pomnika
znajdują się dwa okazałe
głazy z tablicami
inskrypcyjnymi. Pierwsza
z nich zawiera
sentencję WOLNOŚĆ I

NIEPODLEGŁOŚĆ BYŁY
NADRZĘDNYM CELEM ICH
ŻYCIA. SŁUŻYLI W
LEGIONACH I TU
SPOCZĘLI NA
WIEKI. Poniżej napisu
wymienione są nazwiska
żołnierzy Legionów,
spoczywających w
Kwaterze Legionistów, a
także pro memoriam 9
nazwisk Legionistów,
którzy zginęli w
niemieckich obozach
koncentracyjnych i 4
nazwiska tych, którzy
zostali zamordowani w
1940 roku w Związku
Sowieckim. Druga z tablic
zawiera nazwiska
Legionistów,
pochowanych poza
Kwaterą Legionistów oraz
na innych zakopiańskich
cmentarzach. Z inicjatywy
Pana Dariusza Lesisz pra
pra wnuka Andrzeja
Trebonia ma zostać
umieszczony napis na
tejże tablicy dotyczący
Andrzeja Trebonia. W
mogile legionowej
spoczywa 19 żołnierzy,
którzy stracili życie
podczas I wojny
światowej oraz 13
Legionistów, zmarłych w
późniejszych latach.
Wśród tych ostatnich -
generałowie: Marian
Żegota-
Januszajtis, ostatni
dowódca 1 Brygady
Legionów, Andrzej Galica,
dowódca 4pp Legionów, a
w okresie
międzywojennym twórca
oddziałów
podhalańskich, Mieczysław
w Boruta-
Spiechowicz, oficer
Legionów Polskich,
Podhalańczyk i ostatni
żyjący generał Kampanii
Wrześniowej, Michał
Gałązka, oficer 1 pułku
artylerii Legionów
Polskich. Obok Kwatery

Legionistów stoi pomnik twórców polskiego harcerstwa Olgi i Andrzeja Małkowskich. Autorem pomnika jest Henryk Burzec. Pochowana jest tu Olga Małkowska, natomiast jej mąż, który zginął w falach Morza Śródziemnego, ma tutaj grób symboliczny. Po II wojnie światowej kwatera została zmniejszona. Cmentarz jest w bardzo dobrym stanie.

Żywa lekcja historii

Opis
przeprow
adzonej
żywej
lekcji
historii

(opis żywej lekcji historii jest jednakowy dla wszystkich zespołów z Prywatnego Liceum Ogólnokształcącego dla Młodzieży w Nowym Targu)

Podczas wspólnego spotkania wszystkich zespołów biorących udział w konkursie „Policjanci i Żołnierze w służbie historii” członkowie tychże postanowili, że muszą zrobić, muszą upamiętnić zbrodnię katyńską w sposób szczególny. Dlatego też, już od stycznia 2023 roku zaczęli planować, uzgadniać wszystkie

kwestie potrzebne do zrealizowania tego przedsięwzięcia. Postanowiono, że w dniu 17 kwietnia 2023 roku na Rynku w Nowym Targu przy ratuszu przygotowują spektakl muzyczno-słowny. W tym celu uczniowie wykorzystując rodzinne znajomości nawiązali kontakt z Grupą Rekonstrukcji Historycznej „Błyskawica” oraz z Nowotarską Grupą Mieszkańców „Pamięć”, którzy znacząco przyczynili się do umożliwienia, zrealizowania tego przedsięwzięcia np poprzez nagłośnienie spektaklu, wypożyczenie rekwizytów itp. Kadeci biorący udział w konkursie wystosowali zaproszenia do szkół z terenu Nowego Targu, wóldarzy miasta, zaprojektowali plakaty które przekazali zaproszonym instytucjom, zaprosili także lokalne media tj. Nowotarską Telewizję Kablową a także przedstawicieli portalu internetowego „Podhale24”. Uzyskali od komendanta Komendy Powiatowej w Nowym Targu zgodę na zorganizowanie zgromadzenia. Na spektakl w dniu 17 kwietnia 2023 roku przybyło kilkuset przedstawicieli nowotarskich szkół wraz z nauczycielami i pocztami sztandarowymi oraz mieszkańcy miasta.

Relacje ze spektaklu

Nowotarska telewizja
Kablowa (patrz od 7min

45 sek)

<https://www.youtube.com/watch?v=I4h5SO2PE2M>

Portal internetowy
„Podhale24”

<https://podhale24.pl/galeria/galeria/27888>

<https://www.youtube.com/watch?v=h9BBg8JM-6c>

Zdjęcia

Pliki

